

О. Г. Піскунов,

к. т. н., доц.

Національний технічний університет України «КПІ»

Н. Г. Метеленко,

к. е. н., доц.

Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій

Т. П. Лободзинська

Національний технічний університет України «КПІ»

ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ДО КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено еволюцію підходів до комплексної оцінки фінансового стану та обґрунтовано необхідність здійснення комплексної оцінки у мінливих умовах функціонування вітчизняних підприємств. Сформульовано вимоги до комплексної оцінки фінансового стану підприємства та узагальнено досвід такої оцінки, який може бути покладено в основу моніторингу фінансового стану підприємства.

Evolution of approaches to a complex estimation of a financial condition is researched and necessity of realization of a complex estimation for changeable conditions of functioning domestic enterprises is proved. Requirements to a complex estimation of a financial condition of the enterprise are formulated and experience of such estimation which can be put in a basis of monitoring of a financial condition of the enterprise is generalized.

Ключові слова: фінансовий стан, комплексна оцінка, експрес-аналіз, багатокритеріальний аналіз, рівень ієрархії, інтегральна оцінка, ранжирування, еталонні величини, «слабкі» місця, фінансові коефіцієнти.

Вступ. У ринкових умовах господарювання особливої важливості набуває об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства. Для її визначення розроблено безліч методик поглибленого аналізу та експрес-аналізу, які ґрунтуються на використанні абсолютних та відносних показників. Такі методики надають можливість виявити проблемні напрями в діяльності підприємства і досліджувати причини, які їх зумовили, але не дають можливості зробити обґрунтовані висновки про його фінансовий стан в цілому. Одночасно виникає безліч ситуацій, коли бажаною є інтегральна оцінка фінансового стану підприємства: у процесі аналізу кредитоспроможності та інвестиційної привабливості, прогнозуванні кризових явищ і банкрутства і т. п.

Теоретичні дослідження в області оцінки фінансового положення підприємств різних форм власності та організаційно-правових форм функціонування були проведені такими провідними вітчизняними і зарубіжними ученими-економістами як М. Дем'яненко, О. Василюк, І. Салом, Ю. Верігою, В. Москаленком, О. Зарубою, В. Суторміною, В. Герасимчуком, А. Шереметом, І. Бланком та ін.

Серед науковців, які приділили значну увагу дослідженню фінансового стану підприємства, слід виділити таких, як І. Т. Балабанов, І. О. Бланк, Ю. Брігхем, Л. Гапенські, Т. Р. Карлін, В. В. Ковальов, М. Крейніна, Г. В. Савицька, В. Т. Савчук, О. С. Стоянова та ін. Питанням оцінки фінансового стану підприємства присвячено безліч праць авторів різних країн. Засновниками розробки і розвитку цього питання вважають представників англо-американської школи (Р. Фоулк, Дж. Кеннон, Р. Сміт, Дж. Хорріган, фахівці фірми Дюпон і т. д.). У Росії останні дослідження з цього питання відображено у працях В. В. Ковальова, А. Д. Шеремета, Р. С. Сайфуліна, О. С. Стоянової і інших авторів, в Україні – у працях С. Ф. Покропівного, О. М. Поддерьогина, Т. Г. Бея, С. Б. Довбні і ін.

При цьому використовуються різні підходи і методології оцінки фінансового стану підприємства. Накопичений досвід потребує критичного огляду, систематизації методів оцінки фінансового стану для з'ясування їх недоліків і переваг, виявлених в процесі їх практичного використання.

Значну увагу аналізу фінансового стану підприємства і його оцінці приділяють тому, що, з одного боку, він оцінює результати діяльності підприємства, свідчить про досягнення, а з іншого – виявляє передумови розвитку підприємства. У працях зарубіжних і вітчизняних економістів досліджено широке коло питань, пов'язаних з аналізом фінансового стану підприємства, його оцінкою і управлінням. Методичні основи кількісного вимірювання та оцінки фінансового стану підприємства і трактування його суті зафіксовано також і в нормативних актах відповідних міністерств (відомств).

Оцінку фінансового стану підприємства здійснюють, використовуючи ряд методик, розроблених міністерствами (відомствами), Національним Банком України і комерційними банками. Першооснова таких методичних підходів до оцінки фінансового стану підприємства закладена ще у 1998 р. Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств і Державною податковою адміністрацією України. Вдосконалені варіанти останньої розробки подано Методичними рекомендаціями з аналізу фінансово-господарського стану підприємств і організацій у 2000–2003 рр. Для підприємств, які підлягають приватизації, Міністерством фінансів і Фондом державного майна України у 2001 р. розроблено окреме Положення «Про порядок здійснення аналізу їх фінансового стану».

Для аналізу фінансового стану підприємств комерційними банками під час оцінки їх кредитоспроможності початковою основою є розроблене Національним Банком України у 1995 р. Положення «Про кредитування підприємств», яке нині не діє. Удосконалені НБУ методичні підходи до оцінки фінансового стану підприємства відображені у Положенні «Про

порядок формування і використання резерву для відшкодування можливих витрат по кредитних операціях банків» від 2003 р. Кожен комерційний банк, з урахуванням рекомендацій НБУ, розробляє своє Положення про кредитування, де і викладено методичні підходи до оцінки фінансового стану підприємства за встановлення можливості надання йому кредиту, визначення його кредитоспроможності тощо.

Фінансовий стан визначає місце підприємства в економічному середовищі, а також наскільки ефективними і безризиковими можуть бути його ділові відносини з комерційними банками, постачальниками, потенційними інвесторами і позичальниками. Для підприємства, як і для його партнерів, представляє інтерес не тільки фактичний стан подій, тобто те, що було, але і очікуваний фінансовий стан. Разом з якісною ознакою «стійкий фінансовий стан» і бездоганною репутацією підприємства, необхідно мати науково обґрунтовану кількісну узагальнювальну оцінку фінансового стану підприємства.

Аналітик намагається отримати саме таку оцінку, яка забезпечить порівнянність фінансового стану різних підприємств незалежно від галузі і видів їх діяльності, місця розташування, форм власності або розміру (обсягу виробництва або чисельності робочих). Передбачається пошук узагальнюючого показника, за допомогою якого стане можливим піддавати підприємства ранжируванню [1, с. 101].

Постановка завдання. Дослідити еволюцію підходів до комплексної оцінки фінансового стану та обґрунтувати необхідність здійснення комплексної оцінки у мінливих умовах функціонування вітчизняних підприємств. Сформулювати вимоги до комплексної оцінки фінансового стану підприємства.

Методологія. У дослідженні використовуються такі методи: історичний; метод аналізу і синтезу; структурний, системний і комплексний підходи; метод порівняльного, розрахунково-аналітичного аналізу; метод імперичного дослідження; метод економіко-статистичного аналізу; елементи прогнозування.

Результати дослідження. Велике значення для адекватного сприйняття комплексного фінансового аналізу (комплексної оцінки фінансового стану) має з'ясування сутності комплексного аналізу і визначення його основних завдань. Загалом, комплексна оцінка фінансового стану підприємства передбачає визначення економічного потенціалу суб'єкта господарювання або, іншими словами, вона дає можливість забезпечити ідентифікацію його місця в економічному середовищі. Оцінка майнового і фінансово-економічного стану підприємства створює необхідну інформаційну базу для ухвалення управлінських і фінансових рішень щодо проблемних питань купівлі-продажу бізнесу, напрямів виробничого розвитку, залучення або здійснення інвестицій [1, с. 337–338].

Комплексна оцінка господарської діяльності є її характеристикою, отриманою в результаті комплексного дослідження, тобто одночасного та узгодженого вивчення сукупності показників, що відображають всі (або багато) аспектів господарських процесів, і що містить узагальнювальні висновки про результати діяльності виробничого об'єкта на основі виявлення якісних і кількісних відмінностей від бази порівняння (плану, нормативів, попередніх періодів, досягнень на інших аналогічних об'єктах, інших можливих варіантах розвитку) [3, с. 143].

Діяльність підприємства характеризується сукупністю показників, які ієрархічно зв'язані між собою. Нижній рівень ієрархії – це прості показники, які безпосередньо можуть бути виміряні або розраховані і надані в абсолютному або відносному виразі. Отримання комплексної оцінки – це поетапний перехід від оцінки одиничних показників до підсумкових оцінок вищого рівня і до отримання комплексної оцінки, що знаходиться на верхньому рівні ієрархії. Підсумкові (блокові) оцінки характеризують певні сторони діяльності підприємства. Комплексна оцінка характеризує результати діяльності підприємства в цілому. Підсумкову і комплексну оцінку отримують шляхом синтезу оцінок попереднього рівня ієрархії на підставі застосування різного роду середніх [4, с. 111–117].

Комплексна економічна оцінка є характеристикою, яку отримують за одночасного та узгодженого вивченні сукупності параметрів, які відображають все або більшість аспектів зміни і розвитку економічних явищ і процесів. Вона вміщає загальні висновки за наслідками діяльності досліджуваного об'єкту [5, с.70-73]. Оскільки на основі такої оцінки можна здійснювати ранжирування об'єктів аналізу, її називають ще і рейтинговою.

Складність комплексної економічної оцінки полягає в тому, що у разі багатокритеріального аналізу (багатофакторних систем) важко виділити узагальнюючий показник – критерій оцінки, а витрати на проведення аналітичних робіт не покриваються їх результативністю. Наявні також перешкоди методологічного та організаційного характеру. Завдання комплексної економічної оцінки зводиться до визначення інтегрального параметра на підставі агрегації різних способів кількісного та якісного аналізу, наприклад, коли виникають завдання підведення підсумків роботи господарського об'єкту за рік, аналізу виконання плану санації підприємства, загальної оцінки виконання бізнес – плану і т. п.

Зведення певної кількості показників в один інтегральний показник дає можливість визначити якісну відмінність (поліпшення або погіршення) досягнутого стану на базі порівняння, хоча при цьому неможливо виміряти ступінь відмінності. Побудова інтегрального показника не означає, що для оцінок можна використовувати тільки один показник. Навпаки, інтегральний показник є лише загальним орієнтиром економічної ситуації, а для дослідження об'єкту використовують систему показників.

Комплексний фінансовий аналіз використовується власниками для обґрунтування рішень стратегічного характеру, менеджерами підприємств – для інформаційного забезпечення потреб оперативного фінансового планування.

Такий аналіз є складовою частиною інструментарію антикризового управління і методологічною базою здійснення справи про банкрутство. Результативні показники комплексного аналізу потенційним інвесторам підприємства необхідні для розробки інвестиційних проектів і ухвалення рішення щодо фінансування, кредиторам – для обґрунтування рішень про надання кредиту, його обсягів і умов. Вважається, що такий вид аналізу, який робить можливим проведення як ретроспективної, так і перспективної оцінки фінансового стану підприємства, оптимально відповідає вимогам виконання таких завдань:

- залучення фінансових ресурсів;
- пошуку високорентабельних проектів;
- оцінки надійності партнерів;

- оцінки доцільності інвестування;
- оптимізації фінансової діяльності підприємства;
- комплексного фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання.

Є різні методи і критерії для визначення рейтингової оцінки. Загальним для них є те, що, перш за все, необхідно визначити перелік фінансових показників, як чинників, що впливають на узагальнену оцінку. Ключовим елементом процедури комплексного аналізу фінансового стану підприємства є модель обробки вхідної інформаційної бази. Така модель є обґрунтованою відповідно до специфічних характеристик конкретного випадку процедури комплексного аналізу органічний синтез математичних, статистичних і аналітичних методів дослідження. Загальна структура моделі обробки вхідної інформаційної бази може бути відображена у такій схемі (рис. 1).

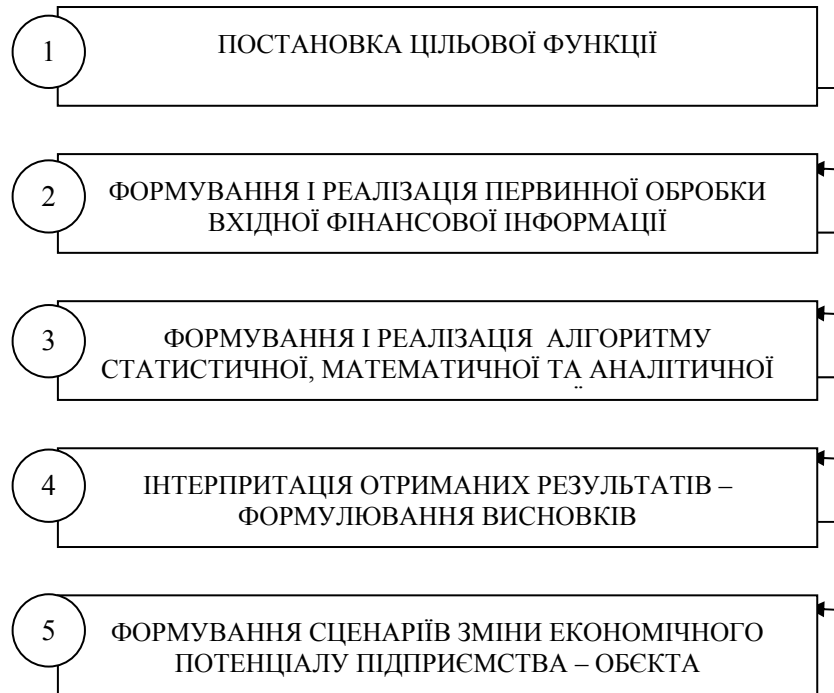

Рис. 1. Базова модель обробки вхідної інформаційної бази у межах комплексного фінансового аналізу

Ефективність комплексного фінансового аналізу та адекватність кінцевих результатів поставленим завданням забезпечується доцільністю вибору інструментарію та обґрунтованістю такого вибору.

Інструментарій, який може бути використаний виконавцем комплексного аналізу для обробки вхідної фінансової інформації, широко представлений в літературі з питань фінансового аналізу низкою формалізованих методик, які відповідно до специфіки їх загальних характеристик, можна об'єднати у три групи:

- ранжирування фінансових показників і коефіцієнтів;
- розрахунок інтегрального показника фінансового стану підприємства – об'єкта дослідження;
- порівняння розрахункових показників з еталонними величинами.

Специфіка обробки вхідної інформації на основі формування ранжируваного ряду фінансових показників і коефіцієнтів дає можливість рекомендувати його для застосування у разі потреби вирішення специфічних задач, які виникають перед виконавцями і користувачами фінансового аналізу, а саме:

- деталізоване відстежування ситуації щодо окремих фінансових індикаторів, які використовуються під час дослідження;
- формування потенційних напрямів впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства з метою реалізації його економічного потенціалу;
- ідентифікація «слабких» місць підприємства, які виявляються у формі незадовільного рівня значень цільових показників, які є індикаторами що до відповідних напрямів фінансово-господарської діяльності.

Значно відрізняється від попередньої моделі обробки вхідної інформаційної бази алгоритм оцінки фінансового стану підприємства – об'єкта аналізу на підставі визначення абсолютної величини розрахункового значення інтегрального показника. Використання цієї моделі як форми організації комплексного аналізу можна рекомендувати для випадків:

- визначення факту виконання пріоритетних напрямів забезпечення фінансової стійкості підприємства;
- однозначної кількісної оцінки (одне числове значення) економічного потенціалу підприємства – об'єкта дослідження з метою використання в розрахунках;
- оцінки рівня виконання плану.

У сучасній практиці фінансового аналізу загалом і комплексного аналізу, зокрема, поширеним засобом досягнення певної мети є розробка системи ранжирування, відповідно до якої кожному значенню цільового показника відповідає однозначно певний ранг, а сума рангів, отриманих цим підприємством за наслідками аналізу, є підставою для однозначної характеристики його фінансово-економічного стану, розвитку тенденції його зміни і перспектив подальшого

функціонування. Таким чином, відособлена оцінка окремих сторін фінансово – господарської діяльності підприємства на підставі математичного моделювання органічно komponується в єдиному інтегральному фінансовому показнику. Отриманий у результаті комплексного аналізу інтегральний показник є характеристикою об'єкта аналізу – підприємства – відносно його відповідності поточним ринковим умовам. Подальші висновки є інформаційною основою для виконання поставленого управлінського завдання і дають можливість зробити обґрунтовані висновки про фінансовий стан підприємства в цілому.

В аналізі фінансово-господарської діяльності підприємств часто постає питання про порівнянність результатів діяльності різних господарюючих одиниць [6, с. 21–23]. Порівняльний аналіз використовується для визначення економічного потенціалу підприємства і порівняння його з певним ринковим еталоном – сукупністю ринкових підприємств, середньогалузевими показниками тощо. Також порівняльний аналіз може використовуватись і самим підприємством з відповідною корекцією інформаційної бази, з метою ідентифікації ринкової позиції підприємства з погляду ефективності його діяльності порівняно з іншими підприємствами.

Це питання може мати два аспекти. Перший з них пов'язаний з порівнянням декількох підприємств або різних підрозділів одного підприємства на основі деяких об'єктивних показників, обраних аналітиком з міркування важливості цих величин для комплексної оцінки діяльності господарюючих суб'єктів. Таке порівняння можна назвати зовнішнім. Другий аспект стосується проблеми відповідності досягнутих підприємством результатів деякому еталону, з яким порівнюються результати. Як еталон можуть, виступати, наприклад, бюджетне або планове завдання, яке підприємство має виконати протягом аналізованого періоду часу, результати основного періоду або певне уявлення про аналогічне «ідеальне» підприємство.

Для вирішення першої проблеми (зовнішнього порівняння) притягуються різного роду рейтинги, вирішення другої пов'язане з розробкою інтегральних показників оцінки економічної динаміки господарюючого суб'єкта, і її можна назвати внутрішнім рейтингуванням. Як відомо, рейтинг (англ. rating – оцінка, клас, розряд) – це індивідуальний числовий показник оцінки будь-яких успіхів окремої особи в будь-якому класифікаційному переліку (рейтинг-лист), узагальнюючий, синтезований показник, який охоплює різні характеристики об'єкта оцінювання [7, с. 266].

Є ряд вимог до організації проведення комплексного фінансового аналізу. Серед них можна виділити найбільш суттєві.

По-перше, методологічна база комплексного аналізу має ґрунтуватися на таких методиках, які давали б можливість в обмежені терміни оцінити фінансовий стан суб'єктів господарювання. Слід зазначити, що за тривалістю, процедура комплексного аналізу серед інших видів фінансового аналізу підприємства займає друге місце, поступаючись тільки експрес-аналізу. Якщо експрес-аналіз впродовж одного–двох днів на підставі даних фінансової звітності має виявити та ідентифікувати проблемні напрями фінансово-господарської діяльності підприємства, то комплексний фінансовий аналіз впродовж двох–трьох тижнів проведення процедури оцінки фінансового стану підприємства має не тільки ідентифікувати проблемні елементи, але і зробити обґрунтовані висновки щодо розвитку тенденції зміни фінансового стану суб'єктів господарювання в цілому, використовуючи форми фінансової звітності, а також розшифровки статей звітності, дані аналітичного обліку, аудиторського звіту та інші наявні і доступні джерела інформації.

По-друге, на підставі практичних результатів проведення комплексного фінансового аналізу, аналітиками був напрацьований достатньо ефективний прийом організації аналізу фінансових звітів – порівняльний аналіз. Він є внутрішньогосподарчим аналізом зведених показників фінансової звітності по окремих напрямках діяльності самого підприємства та його дочірніх підприємств або міжгосподарський аналіз показників цієї фірми порівняно з відповідними показниками конкурентів, середньогалузевими або середніми показниками. Залежно від поставленого завдання щодо організації комплексного фінансового аналізу конкретного об'єкта – підприємства – необхідно, перш за все, визначитись з оптимальною базою для порівняння значень аналітичних індикаторів – значень фінансових показників. Отже, підґрунтям для забезпечення порівняльного аналізу можуть служити такі системи:

- середньогалузеві значення показників;
- показники фінансово-господарської діяльності підприємств, які є лідерами в галузі, до якої належить об'єкт дослідження;
- певні нормативні значення фінансових показників відповідно до законодавчих і/або внутрішніх нормативних документів, рекомендацій науковців;
- цільові значення фінансових показників, які визначені потенційними інвесторами або замовниками дослідження;
- оптимальні і/або критичні значення фінансових показників, розраховані аналітиками для підприємства, яке аналізується, зважаючи на специфіку та особливості його фінансово-господарської діяльності;
- середні за часом значення фінансових показників, обчислені за даними фінансово-господарської діяльності підприємства в найбільш сприятливі періоди його функціонування.

По-третє, для здійснення комплексного аналізу потрібно забезпечити формування групи показників, які в своїй сукупності відповідали б вимогам комплексної характеристики поточного стану підприємства і перспектив його подальшого розвитку. При цьому слід пам'ятати, що використання зайвої кількості фінансових коефіцієнтів може спричинити втрату часу на математичне та аналітичне забезпечення дослідження функціонально взаємозалежних між собою показників. Це, у свою чергу, значно знизить оперативність комплексного аналізу, яка є критичною характеристикою його ефективності.

По-четверте, ефективність комплексного аналізу значною мірою залежить від можливості побудови адекватної системи однозначності інтерпретації результатів математичної та аналітичної обробки певної групи цільових показників з метою запобігання та уникнення двозначності висновків, суперечностей в поглядах окремих експертів щодо ідентифікації положення об'єкту дослідження.

Разом з процесом організації комплексного аналізу, певним критеріям має відповідати і його інформаційна база. Вхідні дані, на підставі яких у результаті математичної та аналітичної обробки буде визначено абсолютне значення цільового інтегрального показника, мають відповідати сукупності критеріїв, застосування яких забезпечується такими правилами:

- проведення комплексного аналізу здійснюється на підставі системи цільових фінансових показників і коефіцієнтів відповідно до обраної методики оцінки фінансового стану об'єкта дослідження;
- вхідна інформація щодо фінансово-господарської діяльності підприємства
- об'єкта дослідження, що надається для подальшої обробки, має бути повною та достовірною;
- цільові показники обраної методики, як і вхідна фінансова інформація, мають бути приведені до співставних одиниць вимірювання, що забезпечують можливість їх адекватної математичної та аналітичної обробки;
- кожен із сукупності фінансових показників і коефіцієнтів, яка закладається в інформаційну основу моделювання цільового фінансового показника, має бути максимально інформативним;
- обґрунтування вибору методів статистичного, математичного та аналітичного моделювання з метою адекватної консолідації вхідних інформаційних ресурсів і подальшої ідентифікації на їх основі цільового показника системи комплексного фінансового аналізу;
- формування цілісної картини фінансового стану підприємства на підставі визначення цільового фінансового показника як результуючого щодо сталої сукупності відособлених фінансових показників, які характеризують окремі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства, – об'єкта дослідження;
- здійснення порівняльного аналізу системи інтегральних показників, отриманих у результаті математичної та аналітичної обробки первинної вхідної інформації в динаміці, а також порівняно з іншими показниками, прийнятими за орієнтири.

У спеціальній економічній літературі зустрічається безліч описів і прикладів розробок методик комплексної оцінки фінансового стану підприємства.

Так, Г. С. Савицька [8, с. 621] рекомендує проводити комплексний аналіз фінансового стану підприємства, ґрунтуючись на системі фінансових коефіцієнтів. З цією метою вивчають динаміку кожного показника, проводять зіставлення із середніми і нормативними значеннями у галузі.

У міжнародній практиці для оцінки фінансового стану підприємства широко використовують математичні моделі, за допомогою яких формують узагальнюючий показник фінансового стану підприємства, – його інтегральну оцінку. Найчастіше використовуються моделі Альтмана, Таффлера, Ліса, Чессера та ін. Широке застосування цих моделей у зарубіжній практиці обумовлено такими перевагами: вони мають невелику кількість значущих показників, що забезпечують точність результатів за низької трудомісткості їх використання; моделі забезпечують інтегральну оцінку і дають можливість порівнювати різні об'єкти; інформація для проведення розрахунків доступна, оскільки відображається в основних формах фінансової звітності; існує можливість не тільки оцінки фінансового стану, а і прогнозування банкрутства, оцінки зони ризику, в якій перебуває підприємство.

Проте ці моделі відображають правдоподібні результати тільки в тих конкретних умовах, для яких вони розроблені. Використання таких моделей в Україні було б можливим за повної відповідності бухгалтерського обліку, фінансової звітності та показників міжнародної практики і стабільної діяльності вітчизняних підприємств. У зв'язку з наявними відмінностями, показники вітчизняних підприємств, які уведені в модель, мають бути з іншими критеріальними значеннями. А вже значення цих коефіцієнтів істотно впливає на результати розрахунків і правильність висновків про фінансовий стан підприємства [9, с. 117–128].

Показниками і чинниками гарного фінансового стану можуть бути: стійка платоспроможність, ефективне використання капіталу, своєчасна організація розрахунків, наявність стабільних фінансових ресурсів. Показники і чинники незадовільного фінансового стану такі: неефективне розміщення засобів, недостатній обсяг власних оборотних коштів, наявність заборгованості платежів, негативні тенденції у виробництві. До найбільш загальних показників комплексної оцінки фінансового стану належать показники прибутковості і рентабельності. Велике значення має аналіз структури доходів підприємства та оцінки взаємозв'язку прибутку з показниками рентабельності. Важливо проаналізувати зв'язок прибутку підприємства з чинниками, які його формують, оскільки це полегшить практичну орієнтацію в цих питаннях.

Важливою складовою комплексної оцінки фінансового стану підприємства має бути рейтингова оцінка. Для цього необхідно на підставі комплексу оцінних показників надати узагальнюючу кількісну оцінку фінансовому стану кожного підприємства.

Визначення інтегрального оцінного показника здійснюється у такій послідовності: встановлюються кількісні значення кожного оцінного показника кожного підприємства, потім визначається ранг кожного підприємства за кожним оцінним показником. Після фіксації якнайкращого значення кожного оцінного показника серед досліджуваних підприємств, визначається в частинах одиниці відхилення показника кожного підприємства від цього якнайкращого показника, прийнятого за одиницю.

Узагальнююча рейтингова оцінка фінансового стану кожного підприємства визначається методом середньоквадратичного відхилення:

$$R = \sqrt{(1 - x_{1j})^2 + (1 - x_{2j})^2 + \dots + (1 - x_{nj})^2}, \quad (1)$$

де R – узагальнююча рейтингова оцінка;

x_{nj} – n -й оцінний показник j -го об'єкта.

Якщо в результаті експертної оцінки значущість різних оцінних показників фінансового стану підприємства не однакова, то для розрахунків використовують встановлені експертами коефіцієнти:

$$R = \sqrt{k_1(1-x_{1j})^2 + k_2(1-x_{2j})^2 + \dots + k_n(1-x_{nj})^2},$$

де k – коефіцієнт значущості.

Після визначення інтегрального показника здійснюється ранжирування підприємств від нижчого до вищого. Отже, узагальнююча оцінка фінансового стану підприємства сприяє встановленню за різними оцінними показниками резервів щодо поліпшення його фінансового стану.

Розраховуючи показник комплексної інтегральної оцінки, потрібно пам'ятати, що цей показник є тільки операційним поняттям, не має самостійного економічного змісту, і тому має право на існування тільки в практиці порівняльного аналізу з метою ранжирування об'єктів і ухвалення рішень.

Вищесказане свідчить, що показник комплексної оцінки може стати надійним критерієм ранжирування діяльності різних підприємств і їх структурних підрозділів, помічником у виборі надійного ділового партнера, основою вибору можливих варіантів розвитку виробництва.

Висновки. Підводячи підсумок проведеного дослідження, слід зазначити, що методичні та організаційні підходи до комплексної оцінки фінансового стану підприємства та інформаційна база оцінки набули наразі формального значення. Це проявляється у тому, що комплексний аналіз проводиться з використанням стандартних, існуючих за різних економічних умов, підходів. Не дивлячись на те, що підходи до комплексного аналізу оцінки фінансового стану пройшли певні ступені еволюції, вони і наразі ґрунтуються на визначенні стандартних показників, використанні зарубіжних дискримінантних моделей оцінки, які практично не адаптовані до сучасних умов розвитку економіки України, до діючої інформаційної бази оцінки. Також у процесі здійснення комплексної оцінки не враховуються особливості, що пов'язані із конкретною організаційно-правовою формою підприємства; порушена ієрархія зв'язків між показниками на різних рівнях управління з того приводу, що на багатьох вітчизняних підприємствах використовуються застарілі організаційні структури. Досліджені автором підходи до комплексної оцінки не в повній мірі враховують галузеві особливості підприємства у процесі визначення рекомендованих рівнів показників, що знижують якість управлінських рішень.

Узагальнення та конкретизація існуючих підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємств дали змогу виявити системні недоліки, врахування яких має стати обов'язковою передумовою подальших досліджень та розробки адекватного сучасним умовам механізму комплексної оцінки фінансового стану. Основним же науковим завданням в перебігу розробки механізму комплексної оцінки фінансового стану вітчизняних підприємств має бути сполучення обґрунтованих управлінських рішень стратегічного характеру та потреб оперативного управління фінансовим станом; диференційований підхід до визначення рекомендованих рівнів показників відносно підприємств різних галузей та організаційно-правових форм; максимальна інформативність показників залежно від потреб управління.

Література

1. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз [Текст] : навч. посіб. // К. В. Ізмайлова. – 2-е вид., стереотип. – К.: МАУП, 2001. – 152 с.: іл. – Бібліогр.: с. 142–144. – ISBN 966-608-112-1.
2. Павловська О. В. Фінансовий аналіз [Текст] : навч.-метод. посіб. // О. В. Павловська, Н. М.Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2002. – 388 с. – ISBN 966-574-418-6.
3. Баканов М. И. Теория экономического анализа: [Текст]: учеб. // М. И. Баканов, А. Д. Шеремет. – 4-е изд., доп. и перераб. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 416 с.: ил. – ISBN 5-279-02042-7.
4. Хотомлянський О. Л. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства / О. Л. Хотомлянський, П. А. Знахуренко // Фінанси України. – 2007. – № 1. – С. 111–117.
5. Мних Є. В. Економічний аналіз [Текст] : підруч. // Є. В. Мних. – К.: Центр навч. лі-ри, 2003. – 412 с. – ISBN 966-8253-36-1.
6. Ковалев В. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия [Текст] : учеб. // В. В. Ковалев, О. Н. Волкова. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004. – 424 с. – ISBN 5-98032-291-4.
7. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством [Текст] : підруч. // Л. О. Лігоненко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 824 с. – ISBN 966-629-191-6.
8. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства [Текст] : навч. посіб. // Г. В. Савицька. – 2-е вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005. – 662 с. – (Вища освіта XXI століття). – ISBN 966-346-043-1.
9. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств [Текст] / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 117–128.